



Š i f r a k a n d i d a t a :

Državni izpitni center



SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Ponedeljek, 1. junij 2009 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpisujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. DRUŽBENA NEENAKOST IN GIBLJIVOST

Vir A

Meja revščine je tisto merilo, ki naj bi pomagalo tako raziskovalcem kot vladnim administracijam določiti tisti del prebivalstva, ki je reven in ima nedopustno malo določenih dobrin. Vsekakor pa jih ima manj, kot je v konkretni družbi priznано kot običajna raven življenjskih pogojev.

(Novak, M. (1996): Siromaštvo: dejstva in objektivna presoja, v Svetlik, I. (ured.): Kakovost življenja v Sloveniji, FDV, Ljubljana, str. 319)

Vir B

Z izgradnjo storitvenega sektorja v šestdesetih in sedemdesetih letih se možnosti družbenega vzpona v spodnji tretjini družbene hierarhije ob spet enako velikih razdaljah do drugih velikih skupin uslužbencev in uradnikov opazno izboljšajo. Ravno sinovi in hčere iz delavskih družin imajo korist od storitvene ekspanzije države blaginje in s tem povezanih sprememb v poklicni strukturi.

(Beck, U. (2001): Družba tveganja, Krtina, Ljubljana, str. 115)

Vprašanja:

1. Opredelite pojma absolutna in relativna revščina. Pomagajte si z virom A. (3 točke)
2. Kratko predstavite eno od socioloških razlag vzrokov revščine. (2 točki)
3. Katera značilnost razredne družbe je predstavljena v viru B? Imenujte in opredelite jo ter predstavite konkreten primer. (3 točke)
4. Navedite in kratko predstavite še dve drugi značilnosti razrednih družb. (3 točke)
5. Poleg razredne družbe poznamo iz zgodovine še druge oblike slojevitosti. Navedite dve in eno kratko predstavite. (2,5 točke)
6. Kako funkcionalistična teorija (K. Davis in W. Moore) pojasnjuje vzroke družbene slojevitosti? (2 točki)
7. Navedite, v čem se razlikujeta Marxova in Dahrendorfova razlaga družbenih razredov. (2 točki)

II. SPOL IN SPOLNA RAZLIKA

Vir A

Zastopanstvo žensk pri političnem odločanju v Sloveniji je daleč pod evropskim povprečjem. Ženske je v Sloveniji relativno težko "najti" v predstavniških institucijah (v državnem zboru, v državnem svetu), morda še težje na vodstvenih položajih v podjetjih. Tudi na fakultetah je asistentov in profesorjev precej več kot asistentk in profesorice, čeprav med študentsko populacijo prevladujejo ženske.

(Dejstva o ženskah in moških v Sloveniji, Statistični urad Republike Slovenije, oktober 2007, str. 48)

Vir B

Obe zgodnje feministični avtorici, Francozinjo Olympe de Gouges in Angležinjo Mary Wollstonecraft, družijo osredotočenost na pomen političnih pravic, razlikujeta pa se po načinu, kako jih doseči ... Obe naslavljata svoje pisanje na osebi, za kateri predpostavljata, da imata moč: Olympe piše kraljici, Mary pa gospodu de Talleyrandu, nekdanjemu škofu, diplomatu in politiku.

(Antič Gaber, M. (2004): Politične pravice in participacija žensk v politiki, v: Človekove pravice žensk, Mirovni inštitut in Amnesty International Slovenije, Ljubljana, str. 59)

Vprašanja:

1. Katere vidike družbene neenakosti med spoloma razberete iz vira A? Navedite dva. (2 točki)
2. Pojasnite dve značilnosti položaja žensk na trgu delovne sile. (3 točke)
3. Pojasnite, zakaj je pomembno enakopravno sodelovanje žensk v politiki. Pomagajte si z virom A. (3 točke)
4. S pridobitvijo katere pravice so si ženske priborile enakopravnost v politiki in kdaj se je to zgodilo v Sloveniji? (2 točki)
5. Pojasnite pojem feminizem. (3 točke)
6. Naštejte tri teoretske pristope, na katere se navezujejo feministične avtorice in avtorji. (1,5 točke)
7. O katerih feminizmih lahko govorimo, če upoštevamo zgodovinski vidik njihovega razvoja? Navedite jih in enega pojasnite. Pomagajte si z virom B. (3 točke)

III. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST

Vir A

Oblastna zveza je zaključena skupina, tip ukazujočega »gospodar«, upravljavska ekipa »služabniki«, tisti, ki izpolnjujejo ukaze, so »podložniki«. Poslušnost velja osebi na osnovi njenega z rodnom posvečenega lastnega dostojanstva: iz spoštovanja. Vsebina ukazov je zvezana s tradicijo, katere brezobzirno kršenje s strani oblastnika bi ogrozilo legitimnost njegove lastne, na posvečenosti temelječe oblasti.

(Weber, M. (1990): Trije tipi legitimne oblasti, Družboslovne razprave, števil. 9/1990, str. 127)

Vir B

Mosca in Pareto sta se [...] ukvarjala z elitami v smislu skupin ljudi, ki bodisi neposredno izvršujejo politično moč bodisi so v položaju, ko lahko zelo močno vplivajo na njeno izvrševanje.

(Bottomore, T. (1993): Elites and Society, Routledge, London in New York, str. 3)

Vprašanja:

1. O katerem tipu legitimne oblasti govori vir A? (1 točka)
2. Navedite še preostala dva tipa legitimne oblasti, o katerih sicer govori avtor vira A. Oba ponazorite s primerom in tega tudi kratko pojasnite. (5 točk)
3. Kdaj moč ni legitimna in kako takšno nelegitimno moč imenujemo? Ponazorite s primerom. (3,5 točke)
4. Kako imenujemo pristop, o katerem govori vir B? (1 točka)
5. Kateri dve vrsti elit glede na naravo njunega vladanja razlikuje Vilfredo Pareto? Primerjajte ju. (3 točke)
6. Ocenite, v katero od teh dveh kategorij bi po Paretu uvrstili glavnino današnjih slovenskih političnih elit. Utemeljite svoj odgovor. (2 točki)
7. Kratko pojasnite dve značilnosti demokratičnega političnega sistema. (2 točki)

IV. MODERNIZACIJA

Vir A

Večina zgodovinarjev bi se strinjala, da je vzpon modernosti povezan z velikimi revolucijami. Ameriška in francoska revolucija sta vzpostavili politični in institucionalni okvir modernosti: ustavno demokracijo, pravno državo in načelo suverenosti nacionalnih držav.

(Sztompka, P. (1994): The Sociology of Social Change, Blackwell, Oxford, str. 69)

Vir B

Weber je bil pesimističen glede prihodnosti modernizirajočih se družb, saj je bil prepričan, da prevlada formalne racionalnosti lahko vodi k brezobzirnemu tržnemu tekmovanju in enostranskemu materializmu ter k 'železni kletki' močne, izjemno učinkovite, toda tajinstvene in neodgovorne birokracije.

(Cohen, R., in P. Kennedy (2007): Global Sociology, New York University Press, New York, str. 76)

Vir C

Buržoazija z naglim izboljševanjem vseh produkcijskih orodij, z neskončno olajšanimi komunikacijami vleče v civilizacijo vse, tudi najbolj barbarske narode ... Z eno besedo, ustvarja si svet po svoji podobi.

(Marx, K., F. Engels (1971): Manifest komunistične stranke. V Izbrana dela (drugi zvezek), Cankarjeva založba, Ljubljana, str. 593)

Vprašanja:

1. Katero razsežnost modernizacije prepoznate v viru A? (1 točka)
2. Navedite in kratko pojasnite še druge razsežnosti procesa modernizacije. (4,5 točke)
3. Katere so temeljne značilnosti delovanja, ki ga M. Weber označuje kot formalno racionalno delovanje (vir B)? (2 točki)
4. M. Weber povezuje modernizacijo z »železno kletko« birokracije (vir B), E. Durkheim pa trdi, da je za moderne družbe značilen »kult posameznika«. Pojasnite, kateri procesi privedejo do »kulta posameznika« in kakšna je njegova posledica. (3 točke)
5. Na kateri vidik oziroma razsežnost globalizacije opozarja vir C? (1 točka)
6. Pojasnite povezanost med globalizacijo in deindustrializacijo. (2 točki)
7. Pojasnite pojem postindustrijska družba z dveh različnih vidikov. (4 točke)

Prazna stran